



SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060205

DOM
2013-06-25
Stockholm

Mål nr
M 10187-12

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2012-10-24 i mål nr M 5638-11, se bilaga

KLAGANDE

Swedish Biogas International AB

Ombud: D D

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Stockholms län
2. C A
3. A B
4. I B
5. K B
6. M B
7. Bostadsrättsföreningen Pungpinan

Dok.Id 1078171

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

8. Bostadsrättsföreningen Segelskutan

9. C E H

10. P H

11. S F

12. E F

13. T F

14. M F

15. Föreningen Rädda Ältasjön

16. L H

17. K K

18. L L

19. Listuddens koloniträdgårdsförening
20. G M
21. L M
22. J M
23. C O
24. K O
25. L O
26. T O
27. J P
28. M S
29. E W
30. Ältasjöns Fiskevårdsområdesförening

31. Ältens Fiskeklubb

SAKEN

Tillstånd till uppförande och drift av anläggning för produktion av biogas och biogödsel på fastigheten X i Stockholms kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen fastställer mark- och miljödomstolens domslut.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Swedish Biogas International AB (bolaget) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och medge tillstånd i enlighet med länsstyrelsens beslut.

Länsstyrelsen i Stockholms län har medgett bifall till överklagandet.

M S har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa mark- och miljödomstolens dom. För det fall tillstånd meddelas yrkar han, att utsläpp under anläggningsfasen inte får överskrida de värden som finns i det beslutade miljötillståndet, att alla provotider i tillståndet avskaffas samt att utsläpp av svavelväte begränsas till 1 ppm.

Föreningen Rädda Ältasjön och **M B** har bestritt bifall till överklagandet. För det fall den ansökta verksamheten medges yrkar Föreningen Rädda Ältasjön att tillståndet ska förenas med ett antal tilläggsvillkor i enlighet med vad som yrkats i mark- och miljödomstolen.

T och **L O** har bestritt bifall till överklagandet. För det fall Mark- och miljööverdomstolen skulle upphäva mark- och miljödomstolens dom har de yrkat att målet ska återförvisas till länsstyrelsen samt att Mark- och miljööverdomstolen ska ålägga bolaget vitesföreläggande vid luktutsläpp och vattenföroreningar.

Ältens Fiskeklubb har bestritt bifall till överklagandet. För det fall Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom har Ältens Fiskeklubb hemställt att beslutet förenas med de villkor som fiskeklubben yrkat i mark- och miljödomstolen.

**Ältens Fiskevårdsområdesförening, S F, T F, E
F, Bostadsrättsföreningen Pungpinan, L M, G M,**

C E H, P H, C O, K O, L L,
I B, K B, J M och **K K** har bestritt bifall
till överklagandet.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har anfört i huvudsak följande. Den planerade anläggningen i Skarpnäck kommer aldrig att ha någon lagring av råvaror på platta och den dagvattendamm som ska anläggas kommer endast att ta emot vatten från ytor som vilken stadsmiljö som helst. Allt processavloppsvatten kommer att gå till reningsverk. Anläggningen i Skarpnäck kommer, till skillnad från den i Örebro, att ha tre kolfilter istället för ett för att minimera risken för luktstörningar. Någon jämförelse med Örebroanläggningen kan därför inte göras. Bolagets anläggning i Lidköping är däremot närmast identisk med den anläggning som planeras i Skarpnäck. Det har inte rapporterats om några luktproblem i Lidköping. De villkor som miljöprövningsdelegationen har föreskrivit gäller även i anläggningsfasen.

Bolaget har valt en lokalisering som möjliggör leverans av gas till en växande marknad med stort behov och som innebär god hushållning med mark och uppfyller miljöbalkens krav på lokalisering. Lokaliseringen har prövats av tre instanser i detaljplaneprocessen och har befunnits lämplig. För att försörja Stockholmsregionen med biogas kommer det att behövas ett flertal biogasanläggningar. Det är naturligt att den biogas som produceras i Stockholmsområdet levereras till kund i gasledning snarare än på lastbil. Bolaget Stockholm Gas AB kommer att bygga gasledningen från Skarpnäck för att distribuera biogasen till kunderna.

Bolaget har inte bedrivit sin verksamhet i Örebro, eller på andra orter, på sådant sätt att tillstånd inte ska kunna medges enligt 16 kap. 6 § miljöbalken. Bolaget har 19 års erfarenhet av produktion av biogas som fordonsbränsle och för uppvärmning. Bolaget står i dagsläget för 20 procent av den svenska biogasproduktionen till fordon och är Sveriges största biogasproducent. Bolaget har således den erfarenhet och kunskap som

behövs för att skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter som kan orsakas av verksamheten vid anläggningen.

Den huvudsakliga delen av råvaran kommer från större spannmålsanläggningar såsom exempelvis kvarnar och lagringsanläggningar samt hamnar.

Det har uppdagats brister rörande förre vd:n P U löpande förvaltning av bolaget och dess dotterbolag. Dessa brister har under hösten 2012 kommit till styrelsens kännedom och de brister som noterats av sakägare i förevarande mål ledde till att en intern undersökning påbörjades. Resultatet från utredningen ledde till att vd:n lämnade bolaget den 11 november 2012. Vidare resulterade utredningen i att förre vd:n inte beviljades ansvarsfrihet för året 2012 vid bolagsstämman den 28 februari 2013. Bolagets aktieägare och styrelse anser att förre vd:n agerat klandervärt i sin förvaltning av bolagets löpande affärer. Nuvarande ledning inom koncernen är inte ansvarig för de incidenter som förevarit före den 11 november 2012. Styrelsen har visserligen det yttersta ansvaret för verksamheten men har delegerat uppgiften att hantera miljöfrågor i den löpande förvaltningen till vd:n och P U har inte följt de riktlinjer som styrelsen gett honom.

Bolaget kommer under de närmaste åren att investera avsevärda belopp för att minska omgivningspåverkan från befintliga anläggningar, bl.a. kommer RTO-steg att installeras för att förbränna metan och svavelväte vilket ytterligare minimerar risken för lukt från anläggningen. Bolaget åtar sig att installera en RTO-anläggning även vid den nu aktuella anläggningen i Skarpnäck. Bolaget planerar också att använda särskilda blandningsenheter (Quickmix) placerade före rötningsprocessen. Quickmixen är till för mixning samt inpumpning av substrat till röt-kamrarna. Tillsammans med vätska från röt-kamrarna mixas det torra substratet, vilket leder till en homogen pumpbar blandning. Allt sker i en sluten enhet och avluftning av dessa sker till kolfilter. Investeringarna kommer att ge goda resultat och är fullt tillräckliga för att åtgärda de problem som har varit. Tillsammans med de skyddsåtgärder som bolaget

tidigare har åtagit sig i förevarande mål är de tillräckliga för att bolaget ska beviljas tillstånd för den ansökta verksamheten i Skarpnäck.

Länsstyrelsen i Stockholms län har anfört bl.a. följande. Det är av stort allmänt intresse att biogasproduktionen ökar i Stockholmsregionen. Platsen som sådan är lämplig för planerad verksamhet. Med de försiktighetsåtgärder som föreskrivits kommer verksamheten inte att medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljö. I Boverkets allmänna råd 1995:5, Bättre plats för arbete, anges inte något särskilt skyddsavstånd till bostäder från biogasanläggningar. Vid de kommunala avloppsreningsverken i Stockholm finns idag större biogasanläggningar som ligger på ett kortare avstånd till bebyggelse än vad den planerade biogasanläggningen i Skarpnäck kommer att göra. Några luktstörningar av den omfattning som befaras av Föreningen Rädda Ältasjön m.fl. förekommer inte från dessa befintliga anläggningar.

Vad mark- och miljödomstolen har framfört om förhållandena i Örebro saknar betydelse i denna prövning eftersom anläggningen i Örebro på flera sätt skiljer sig från den planerade anläggningen i Skarpnäck. Bolaget har visat att den anläggning som nu planeras är en anläggning som ska drivas på ett annat sätt än den ifrågasatta anläggningen i Örebro. Det som i mark- och miljödomstolen har lagts bolaget till last är inte av sådan omfattning att det ska hindra bolaget från att uppföra och driva en anläggning i Skarpnäck. Länsstyrelsen finner inte några skäl att vare sig ur ekonomisk eller kunskapsmässig synvinkel ifrågasätta bolagets vandel. Det vore mycket olyckligt om enbart misstankar om brott mot miljöbalken är en anledning att inte medge ett bolag tillstånd.

Föreningen Rädda Ältasjön har vidhållit vad som tidigare anförts med bl.a. följande tillägg. Mark- och miljödomstolen har gjort en korrekt bedömning avseende bristerna hos bolaget samt bristerna i lokaliseringen vilket medför att tillstånd inte bör beviljas. Bolaget har brutit mot gällande villkor även vid sin anläggning i Katrineholm. Ytterligare överträdelser av villkor har skett vid Örebroanläggningen. Det får anses klarlagt att bolaget vid flera tillfällen dels brutit mot tidigare tillstånd, dels underlåtit

att söka nödvändiga tillstånd och att det inte har varit fråga om bagatellartade förseelser.

Ingen person kan ensam ha varit ansvarig för alla brister inom bolagets verksamheter under de senaste åren. Problemen är relaterade till själva bolaget.

Skarpnäck är ett tätbefolkat område. Inom en radie av två kilometer bor 30 000–40 000 personer. Närmaste bostad ligger 270 m från den planerade anläggningen. Fastigheten X ligger omringad av naturreservat. Detta gör att lokaliseringen är dålig.

Om anläggningen istället läggs där råvarorna finns minimeras antalet transporter. Föreningen har anmält detaljplanen till EU-kommissionen med yrkande att kommissionen ska väcka talan i EU-domstolen om upphävande av detaljplanen.

För det fall Mark- och miljööverdomstolen skulle finna att 16 kap. 6 § miljöbalken inte är tillämplig får det anses strida mot de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken att medge den ansökta verksamheten. Bolaget har inte visat att Söderbysjön-Dammtorpssjöns Natura 2000-område inte kommer att ta skada av bolagets verksamhet och därmed bör försiktighetsprincipen, principen om förebyggande åtgärder samt förfarandet i habitatdirektivet följas.

M S har anfört bl.a. följande. Bolaget ignorerar miljöbalkens bestämmelser och begränsningar i givna miljötillstånd. Bolaget slarvar med underhåll av sina anläggningar och klarar inte av att sköta sina anläggningar inom givna tillstånd. Vidare sköter bolaget inte sina anläggningar så som man kan vänta att en seriös och kompetent aktör skulle göra. Av handlingarna i målet framkommer att bolaget med hög sannolikhet kommer att orsaka luktutsläpp till omgivningen. Det finns också en risk för att dagvattendammarna svämmas över och om bolaget inte håller marken ren från farliga ämnen kommer dessa att följa med dagvattnet. Ältasjöns vattenområde kommer då att lida skada. Det kan inte vara rimligt att ett bolag ska slippa undan med att skylla på vd:n. Det finns inget som styrker bolagets utsaga om att styrelsen var

ovetande. Styrelsen har brustit i sitt tillsynsansvar. Bolaget redovisade stor ekonomisk förlust under förra räkenskapsåret

T och **L O** har vidhållit vad de tidigare anfört med bl.a. följande tillägg. Det får nu antas att bolaget inte längre anser att mark- och miljödomstolens dom var felaktig. Av det följer att själva grunden för bolagets överklagande till Mark- och miljööverdomstolen inte längre kvarstår. Problemen vid bolagets olika anläggningar har inte försvunnit eller minskat i omfattning. Inget har heller framkommit som tyder på att motsvarande problem inte skulle kunna uppstå på X.

Bostadsrättsföreningen Pungpinan har anfört bl.a. följande. Det föreligger inte tillförlitligt bevis på vare sig att Skarpnäck kan anses som den bästa av alternativa lokaliseringen eller att ändamålet med verksamheten kan uppnås med minsta intrång och olägenhet för närboendes hälsa och miljö enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. Mot bakgrund av att anläggningen kommer att ligga ca 300 meter från ett stort tätbebyggt område och nära två naturreservat framstår det som helt klart att lokaliseringen är mycket olämplig. Det finns inte någon anledning att frångå Boverkets rekommendationer om ett skyddsavstånd om 500 m till närmaste bostäder. Bolaget uppvisar sådana brister i styrning och intern kontroll att dess lämplighet och förmåga att driva denna typ av verksamhet kan ifrågasättas.

L och **G M** har anfört bl.a. följande. Det är positivt att bolaget nu gör helt om och medger en hel del av de problem som lagts dem till last. Att styrelsen under mer än tre år inte hade en aning om bolagets problem förefaller som helt osannolikt. Lokaliseringen till Skarpnäck med tiotusentals närboende och en känslig recipient framstår som olämplig, med eller utan RTO-steg.

E och **T F** har anfört bl.a. följande. Bytet av vd ändrar inte sakfrågan avseende vad som riskerar att hända med miljöbelastningen i området. Inte heller

avseende att det är betydligt bättre att transportera den färdiga slutprodukten längre sträckor än att transportera de volymmässigt större råvarorna.

K K och **J M** har anfört bl.a. följande. Bolaget är ett bolag med stora interna problem som inte blivit bättre av att vd:n avgått. Bolaget struntar regelbundet i lagar och regler. Bolaget erkänner att deras verksamhet är miljöfarlig och det bör inte få tillstånd att bygga en fabrik nära Ältasjön.

K B har anfört bl.a. följande. Bolaget nämner inget om den tunga lastbilstrafiken som kommer att belasta både Tyresövägen förbi Ältasjön, Älta och Skarpnäck samt lokalgatan förbi sjön Flaten. Det är ytterst olämpligt med en biogasfabrik så nära bostäder och friluftsområden.

Ältens fiskeklubb har anfört bl.a. följande. De rötsubstrat som bolaget har tänkt använda är avfall. Det är väl känt att även biogasanläggningar som använder enbart vegetabiliska råvaror kan sprida en vedervärdig stank uppemot två kilometer från anläggningen. Dagvatten från Solvärmen 1 kommer att rinna till Ältasjön. Sjön anses ekologiskt känslig för tillförsel av näringsämnen. Närmast nedströms ligger Söderbysjöns/Dammtorpssjöns Natura 2000-område. Bevarandeplanen för detta anger att ytterligare näringsämnen inte får tillföras. Att bolaget nu bytt ut vd och internrekryterat en miljöchef påverkar inte bolagets trovärdighet då styrelsen är densamma.

Ältasjöns Fiskevårdsområdesförening har anfört bl.a. följande. Den planerade verksamheten på X riskerar att skada fiskefaunan och fisket i Ältasjön genom emissioner till vatten och luft, förstörda naturupplevelser och buller. Ältasjön och sjöarna nedströms i Nackaån kommer att klassificeras som en s.k. vattenförekomst. Av detta följer att vissa miljö kvalitetsnormer ska vara uppfyllda bl.a. måste mängden totalfosfor i Ältasjön minskas med ungefär en tredjedel. Av handlingarna i tillståndsärendet framgår att den tilltänkta anläggningen på X kommer att ge ett ökat utsläpp av fosfor och kväve, vilket då kommer i konflikt med

kravet på minskade utsläpp. Lokaliseringen till Skarpnäck är felaktig och strider mot miljöbalkens grundläggande bestämmelser om hushållning med mark- och vattenområde. Det finns inte den mängd råvaror i närheten som bolaget behöver. Det vore bättre att lägga anläggningen där åkrarna finns. Bolaget saknar den kompetens och det ansvar som krävs för att sköta sina anläggningar. Det har inte framkommit något som talar för att bolaget skulle komma att klara av att hantera luktproblemen vid en anläggning i Skarpnäck.

L L har anfört bl.a. följande. Att tillåta en sådan typ av kemisk industri i en kil mellan två naturreservat och sjösystem visar på mycket undermåliga och bristande riskanalyser.

C E H, P, C O och **K O** har anfört bl.a.

följande. Ett tillåtande av denna biogasverksamhet, med vetskap om de fakta som finns angående situationerna i Örebro och Katrineholm, är att jämställa med expropriation av fastigheter inom påverkansområdet. Det är inte heller förenligt med EU-rätten att tillåta en verksamhet som kan innebära förstörda naturreservat, obeboelig miljö för tusentals personer och kraftigt nedsatta fastighetsvärden.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholms kommun har i remissyttrande anfört bl.a. följande. Det kan konstateras att regeringen genom att godkänna detaljplanen även tagit ställning till lokaliseringen av en biogasanläggning på den aktuella fastigheten. De villkor som meddelats i tillståndsbeslutet torde vara tillräckliga för att verksamheten ska kunna bedrivas utan att den innebär olägenheter för närboende eller miljön. Stockholmsregionen har stor brist på biogas. De åtgärder som pågår i regionen med kraftigt utökad matavfallsinsamling kommer inte att vara tillräckliga för att tillgodose efterfrågan. Det kommer att krävas olika former av industriell tillverkning av biogas. Den nu aktuella anläggningen är ett exempel på verksamheter som måste tillkomma för att klara omställningen till en fossilbränsleoberoende fordonsflotta.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har den 16 maj 2013 hållit sammanträde i målet.

Vandel

Den första frågan som Mark- och miljööverdomstolen har att ta ställning till är om tillstånd enligt ansökan ska nekas med stöd av 16 kap. 6 § miljöbalken på grund av bristande vandel.

Enligt den bestämmelsen kan tillstånd vägras den som inte har fullgjort sina skyldigheter enligt tidigare tillstånd. Detsamma gäller när någon tidigare har underlåtit att söka om nödvändigt tillstånd.

De olägenheter och eventuella missförhållanden som påtalats när det gäller bolagets anläggningar på andra platser i Sverige är, enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning, inte sådana att de bör leda till att tillstånd enligt den aktuella ansökan ska vägras bolaget på den grunden.

Lokalisering

Mark- och miljööverdomstolen har därefter att pröva om den valda lokaliseringen till Skarpnäck uppfyller kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken.

Enligt den bestämmelsen ska för en verksamhet som tar i anspråk ett markområde väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Produktion av biogas är allmänt sett en verksamhet som är önskvärd från miljösynpunkt. Verksamheten måste dock även vara godtagbar i ett lokalt perspektiv. Utsläpp till vatten (processvatten och dagvatten) och utsläppen till luft av metan och av avgaser från transporter är relativt små och hindrar inte tillåtligheten på platsen. Bullret

från anläggningen skulle kunna vara av betydelse med hänsyn till närliggande naturreservat, men det kommer att maskeras av bullret från Tyresövägen. Det är risken för lukt som är avgörande för verksamhetens tillåtlighet på platsen.

Tekniken med biogasproduktion av det slag och i den skala som ansökan avser är delvis ny, vilket innebär att det finns anledning att särskilt beakta risken för driftstörningar med luktolägenheter. Frågan om val av lokalisering blir således väsentlig.

Skarpnäck med dess närområden är tätbefolkat. Inom en radie av två km från den tänkta lokaliseringen bor cirka 30 000–40 000 människor. Detta innebär att för det fall luktolägenheter skulle uppkomma finns en risk för att väldigt många människor kommer att drabbas. Med hänsyn till detta finner Mark- och miljööverdomstolen att bolaget inte har visat att den valda platsen uppfyller kraven på lokalisering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken.

Bolagets överklagande ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Henrik Runeson, tekniska rådet Anna-Lena Rosengardten samt hovrättsrådet Åsa Marklund Andersson, referent.

Föredragande har varit Åsa Talvik.